

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. КАРАЗІНА

МІЖНАРОДНО-ПОЛІТИЧНА РЕГІОНАЛІСТИКА

Методичні рекомендації до вивчення дисципліни (для здобувачів
другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 291
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
освітньої програми «Міжнародно-політична регіоналістика»)

Електронний ресурс

Харків – 2024

Рецензенти:

Б. М. Боднарюк – доктор історичних наук, професор, професор кафедри
всесвітньої історії Чернівецького національного університету імені
Ю. Федьковича;

Ю. П. Волосник – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри
історії Східної Європи Харківського національного університету імені
В. Н. Каразіна.

*Затверджено до розміщення в мережі Інтернет рішенням Науково-методичної ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 9 від 18 червня 2024 року)*

М 58 **Міжнародно-політична** регіоналістика : методичні рекомендації до
вивчення дисципліни (для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої
освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії» освітньої програми «Міжнародно-політична регіоналіс-
тика») [Електронний ресурс] / укладачі С. І. Лиман, А. Ю. Парфіненко. –
Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2024. – (PDF 45 с.)

Видання містить програму, інструктивно-методичні матеріали до
семінарських занять, завдання для самостійної роботи, перелік
екзаменаційних питань тощо. Матеріали навчально-методичного комплексу
мають допомогти студентам під час вивчення історії формування та
особливостей сучасного стану регіональних підсистем (РПС) міжнародних
відносин, комплексу ключових проблем і тенденцій їх розвитку та взаємодії в
сучасній системі міжнародних відносин, головних напрямків регіонального
розвитку та регіональної політики, проблем та особливостей управління як
на регіональному, так і на національному рівні.

УДК 911.3:327](072/073)

© Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, 2024

© Лиман С. І., Парфіненко А. Ю., уклад.,
2024

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Тематичний план курсу	6
2. Програма навчальної дисципліни	8
3. Лекція як вид навчальних занять	13
4. Інструктивно-методичні матеріали до семінарських занять.....	14
5. Завдання для самостійної роботи	25
6. Методи навчання	26
7. Методи контролю	27
8. Схема нарахування балів. Критерії оцінювання	28
9. Перелік екзаменаційних питань	31
10. Рекомендована література	35
11. Основні терміни та поняття	41

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Міжнародно-політична регіоналістика» є професійно орієнтованою складовою освітньо-професійної програми підготовки освітнього ступеня магістр спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Мета викладання навчальної дисципліни – вивчення здобувачами історії формування та особливостей сучасного стану регіональних підсистем (РПС) міжнародних відносин, комплексу ключових проблем і тенденцій їх розвитку та взаємодії в сучасній системі міжнародних відносин, головних напрямків регіонального розвитку та регіональної політики, проблем та особливостей управління як на регіональному, так і на національному рівні.

Основні завдання вивчення дисципліни:

– *формування наступних загальних компетентностей*

Передбачені Стандартом вищої освіти МОН України

ЗК1. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК6. Здатність працювати в міжнародному контексті.

– *формування наступних фахових компетентностей*

Передбачені Стандартом вищої освіти МОН України

СК. Здатність виявляти та аналізувати природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, типи та види міжнародних акторів, сучасні тенденції розвитку світової політики.

СК2. Здатність приймати обґрунтовані рішення щодо здійснення міжнародної та зовнішньополітичної діяльності.

СК3. Здатність аргументувати вибір шляхів вирішення завдань професійного характеру у сфері міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій, критично оцінювати отримані результати та обґрунтовувати прийняті рішення.

СК4. Здатність аналізувати глобальні процеси та їх вплив на міжнародні та суспільні відносини, політичні та суспільні системи.

СК5. Здатність аналізувати та прогнозувати міжнародні відносини у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК9. Здатність виявляти та аналізувати особливості розвитку країн та регіонів, сучасних глобальних, регіональних та локальних процесів, та місця в них України.

Передбачені робочою групою:

СК11. Здатність аналізувати ключові політичні, соціально-економічні та культурні проблеми розвитку Європейського та Американського регіону,

країн Сходу, євроінтеграційні пріоритети України в контексті глобальних тенденцій світової політики.

СК12. Здатність виявляти та аналізувати традиції політичної поведінки країн Західної, Північної, Центральнo-Східної Європи, основних міжнародних гравців регіону (Великої Британії, Німеччини, Франції), а також країн Східної, Південно-Східної, Південної, Центральної Азії, Близького та Середнього Сходу та Африки регіональні конфлікти та пов'язані із ними питання безпеки.

Кількість кредитів - 5

Загальна кількість годин - 150

Характеристика навчальної дисципліни	
Обо'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	-
Семестр	
2-й	-
Лекції	
30 год.	-
Практичні, семінарські заняття	
15 год.	-
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
105 год.	-
Індивідуальні завдання	
-	

Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання :

Передбачені Стандартом вищої освіти МОН України

РН1. Знати та розуміти природу, джерел та напрямів еволюції міжнародних відносин, міжнародної політики, зовнішньої політики держав, стану теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики.

РН2. Критично осмислювати та аналізувати глобальні процеси та їх вплив на міжнародні відносини.

РН4. Аналізувати та оцінювати проблеми міжнародної та національної безпеки, міжнародні та інтернаціоналізовані конфлікти, підходи, способи та механізми забезпечення безпеки у міжнародному просторі та у зовнішній політиці держав.

РН6. Визначати, оцінювати та прогнозувати політичні, дипломатичні, безпекові, суспільні й інші ризики у сфері міжнародних відносин та глобального розвитку.

РН7. Оцінювати та аналізувати міжнародні та зовнішньополітичні проблеми та ситуації, пропонувати підходи до вирішення таких проблем

РН12. Формулювати задачі моделювання, створювати і досліджувати моделі об'єктів і процесів міжнародних відносин, зовнішньої політики, суспільних комунікацій та регіональних студій.

Програмні результати навчання, передбачені робочою групою:

РН15. Проводити експертний аналіз політичних систем, економік, культурних процесів країн та регіонів, їх зв'язків з Україною.

РН16. Скласти комплексну експертно-аналітичну характеристику європейських, американських, азіатських регіонів та гравців, визначати та прогнозувати стан міжнародних відносин в регіоні та політичний вплив Європи, Східної та Південно-Східної Азії у сучасному світі.

Згідно з підпунктом 1.2.26 «Положення про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна» (<https://appmath.univer.kharkov.ua/pdf/docs/polozhennia-nova-redactsia.pdf>)

«Навчально-методичний комплекс дисципліни – це сукупність нормативних та інших навчально-методичних матеріалів в паперовій та/або електронній формах, необхідних і достатніх для ефективного виконання здобувачами вищої освіти робочої програми навчальної дисципліни, передбаченої освітньою програмою підготовки здобувачів вищої освіти відповідного рівня вищої освіти». Тобто НМКД повинен забезпечити всі основні етапи педагогічного процесу – повідомлення навчальної інформації і її сприйняття, закріплення й удосконалення знань, умінь і навичок, їх застосування й контролю, та основних функцій освітнього процесу – освітньої, виховної та розвиваючої. НМК розробляються для всіх навчальних дисциплін відповідно до навчального плану.

В сучасній навчально-методичній літературі (<http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5875/?sequence=1>) зазначається, що основними функціями НМКД є загальні функції навчальних видань, що визначені в роботах вітчизняних і зарубіжних дослідників: комунікативна, інформаційна, терміноорганізуюча (глосарієва), розвиваюча, пізнавальна, виховна, організаційна, систематизуюча. Найважливішими функціями НМКД є, безперечно, організаційна та систематизуюча.

1. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН КУРСУ

Назви розділів і тем	Кількість годин	
	денна форма	
	усього	у тому числі

		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7
Розділ 1. Основні проблеми та аспекти міжнародно-політичної регіоналістики						
Тема 1. Міжнародно-політична регіоналістика як навчальна дисципліна та напрям наукової діяльності	12	3	2			7
Тема 2. Регіональний рівень системи міжнародних відносин	11	2	2			7
Тема 3. Глобалізація і регіоналізація	10	3				7
Тема 4. Процеси європейської інтеграції та регіоналізації	12	3	2			7
Тема 5. Процеси політичної регіоналізації на Американському континенті	10	3				7
Тема 6. Процеси політичної регіоналізації на Близькому і Середньому Сході та в Африці	9		2			7
Тема 7. Процеси політичної регіоналізації в Азії та АТР	10	3				7
Разом за розділом 1	74	17	8			49
Розділ 2. Міжнародна діяльність політичних еліт, партій, угруповань регіонів світу						
Тема 8. Міжнародна діяльність політичних еліт. Політичні еліти Європи	10	3				7
Тема 9. Міжнародна діяльність політичних еліт Америки	9		2			7
Тема 10. Міжнародна діяльність політичних еліт Близького і	9		2			7

Середнього Сходу та Африки						
Тема 11. Міжнародна діяльність політичних еліт Азії та АТР	10	3				7
Тема 12. Міжнародна діяльність регіонально-політичних партій зарубіжних країн.	9	2				7
Тема 13. Міжнародна діяльність організованої злочинності в регіонах світу	10	3				7
Тема 14. Регіональні політичні конфлікти	10	2	1			7
Тема 15. Україна в інтеграційних процесах сучасності	9		2			7
Разом за розділом 2	76	13	7			56
<i>Усього годин</i>	150	30	15			105

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Розділ 1. Основні проблеми та аспекти міжнародно-політичної регіоналістики

Тема 1. Міжнародно-політична регіоналістика як навчальна дисципліна та напрям наукової діяльності

Проблема інституціоналізації та самоназви міжнародно-політичної регіоналістики. Різні темпи розвитку країнознавчих-регіонознавчих досліджень на Заході, в СРСР і на пострадянському просторі. «Холодна війна» та країнознавчі-регіонознавчі студії. «Area studies» як міждисциплінарна галузь зарубіжних наукових досліджень географічних, національних та культурних регіонів в другій половині 1940-1990-і рр. Нові наукові й освітні програми регіонознавства. «Regional studies» як тренд міжнародного дипломатичної й бізнес-освіти, навчальних стажувань та наукових досліджень. Вплив країнознавства і регіонознавства на міжнародно-політичні науки. Об'єкт, предмет і завдання міжнародно-політичної регіоналістики як комплексної навчальної та наукової дисципліни.

Тема 2. Регіональний структурний рівень системи міжнародних відносин

Формування регіонального структурного рівня системи міжнародних відносин. Проблема визначення понять «регіон» і «міжнародно-політичний регіон». Класифікація регіонів. Міжнародно-політичні регіони на макрорегіональному і субрегіональному рівнях. Структура регіональних порядків в міжнародних політичних відносинах. Системний підхід під час аналізу регіональних аспектів міжнародних відносин.

Тема 3. Глобалізація і регіоналізація

Актуальність вивчення регіоналістики. Дві тенденції: глобалізація і регіоналізація. Глобалізаційні і регіоналізаційні процеси на різних етапах історичного розвитку. Держави, імперії й регіони Стародавнього світу. Феодальна роздробленість і централізація в Середні віки. Абсолютизм, колоніалізм і національно-визвольний рух Нового часу. Сучасна глобалізація і регіоналізація. Проблеми, що породжуються глобалізацією. Соціально-економічні, політичні та культурні наслідки глобалізації для регіонів світу. Регіоналізація як закономірний наслідок глобалізації. Регіоналізація та регіоналізм. Теоретичні підходи до аналізу феномена регіоналізації. Сучасні геополітичні моделі регіоналізації.

Тема 4. Процеси європейської інтеграції та регіоналізації

Історичні форми європейської інтеграції в Давнину. Форми європейської інтеграції в Середні віки та у Модернову добу. Інтеграційні та дезінтеграційні процеси в Європі в першій половині XX ст. Початковий етап західноєвропейської інтеграції (до 1957 р.). Регіональні об'єднання Західної Європи в другій половині 1950-х – 1980-ті роки. Регіональна інтеграція країн Східної Європи в кінці 1940-х – 1980-ті роки. Підготовка та реалізація «Угоди про Європейський Союз». Сучасна регіональна підсистема міжнародних відносин в Європі. Перспективи та проблеми європейської інтеграції. Брекзит 2016. Європейська регіональна інтеграція і НАТО. Інтеграційні процеси на пострадянському просторі.

Тема 5. Процеси політичної регіоналізації на Американському континенті

Процеси регіоналізації у доколумбовій Америці та в період Великих географічних відкриттів. Інтеграційні й дезінтеграційні процеси в Америці в кінці XVIII – на початку XX ст. Перша регіональна політична організація Америки – Панамериканський союз. Військова інтеграція країн Америки під час та по закінченні Другої світової війни. Створення та діяльність Організації американських держав. Особливості регіональної взаємодії в Американському регіоні в епоху Холодної війни. Інтеграційні процеси в Південній Америці на

зламів ХХ – ХХІ ст. Створення та основні напрямки діяльності МЕРКОСУР. Інтеграція північноамериканських держав в кінці ХХ – на початку ХХІ ст.

Тема 6. Процеси політичної регіоналізації на Близькому і Середньому Сході та в Африці

Регіони Близького і Середнього Сходу та Африки у Давнину та Середні віки. Процеси регіоналізації на Близькому і Середньому Сході та в Африці в ХVІ – першій половині ХХ ст. Створення та основні напрямки діяльності Ліги арабських держав. Регіональні військово-політичні організації Близького та Середнього Сходу другої половини ХХ ст. Арабо-ізраїльські війни та їх вплив на регіональні процеси. Інтеграційні процеси в арабському світі в другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. (ОАР, Хашимітська Арабська Федерація та ін.). Організація ісламської конференції: завдання та основні напрями діяльності. Процес деколонізації Африки і формування ідей панафриканізму. Проекти регіоналізації на 1-й конференції народів Африки в Аккрі (1958). Створення та основні напрями діяльності Організації Африканської Єдності (ОАЄ). Африканський Союз. Політичні та торгівельно-економічні регіональні об'єднання сучасної Африки.

Тема 7. Процеси політичної регіоналізації в Азії та АТР

Регіони Східної та Південної Азії у Давнину та в Середні віки. Особливості регіональної взаємодії у Східній та Південній Азії у Модернову добу. Регіональні політичні процеси в Азії в 1914–1945 рр. Загальна характеристика та фактори розвитку підсистеми міжнародних відносин Південної Азії в середині ХХ – на початку ХХІ ст. Індो-пакистанські конфлікти та проблема безпеки у Східній Азії. Ядерний чинник в міжнародних відносинах регіону. Створення та еволюція АСЕАН. Всебічне регіональне економічне партнерство: основні напрями діяльності. Причини перетворення Китаю на сучасного економічного лідера регіону. Шанхайська декларація 1996 р. Основні напрями регіонального співробітництва в рамках ШОС. Основні параметри регіональної політики Австралії та Нової Зеландії.

Розділ 2. Міжнародна діяльність політичних еліт, партій, угруповань регіонів світу

Тема 8. Міжнародна діяльність політичних еліт. Політичні еліти Європи

Поняття «політична еліта», її структура та функції. Міжнародна регіональна та глобальна еліти. Міжнародна діяльність політичних еліт Європи в античну епоху. Міжнародна діяльність політичних європейських еліт епохи Середньовіччя. Роль Церкви і лицарської ідеології в процесі формування її зовнішньополітичних доктрин. Зовнішньополітичні імперативи європейської

буржуазії Нового часу. Зовнішньополітичні інтереси еліт країн Західної Європи в ХХ ст. Партійна еліта СРСР та комуністичних країн Центрально-Східної Європи та її діяльність в регіональних організаціях. Особливості формування та міжнародної діяльності політичних еліт пострадянського простору. Європейські політичні еліти і сучасний етап регіоналізації.

Тема 9. Міжнародна діяльність політичних еліт Американського регіону

Політичні еліти доколумбової Америки та періоду Великих географічних відкриттів. Зовнішньополітичні доктрини колоніальних еліт Америки XVI–XVIII ст. Зіткнення інтересів еліт та Американська революція. Зовнішньополітична діяльність еліт Південної та Північної Америки в XIX ст. Міжнародна діяльність політичних еліт США, Канади, Латинської Америки в кінці XIX – першій половині ХХ ст. Процеси регіоналізації та інтереси політичних еліт США і Канади в другій половині ХХ ст. Напрями регіонального співробітництва політичних еліт країн Латинської Америки в другій половині ХХ ст. Сучасний етап розвитку і міжнародної діяльності політичної еліти США. Роль еліт латиноамериканських країн в процесах сучасної регіоналізації

Тема 10. Міжнародна діяльність політичних еліт Близького і Середнього Сходу та Африки

Зовнішньополітична діяльність політичних еліт Близького і Середнього Сходу й Африки у Давнину та Середні віки. Османська імперія як регіональний лідер і зміни в етно-конфесійному складі та доктринах регіональних еліт. Колоніальні захоплення європейців і створення колоніальної еліти в Африці, на Близькому і Середньому Сході. Вплив деколонізації і Холодної війни на зовнішньополітичні пріоритети еліт в країнах Близького і Середнього Сходу та Африки. Особливості складу та зовнішньополітичних інтересів політичних еліт Близького і Середнього Сходу в кінці ХХ – на початку ХХІ ст. Форми співробітництва та протистояння політичних еліт країн Африки в кінці ХХ – на початку ХХІ ст. Використання в політичних цілях релігійного фундаменталізму сучасними елітами Близького і Середнього Сходу та Африки.

Тема 11. Міжнародна діяльність політичних еліт Азії та АТР

Особливості формування політичних еліт країн Азії у Давнину та в Середні віки й їх зовнішньополітичні інтереси. Політичні еліти країн Азії доби Нового часу в процесах регіональної взаємодії Сходу і Заходу. Боротьба політичних еліт країн Азії за національне визволення в першій половині ХХ ст. та проекти регіональної інтеграції. Холодна війна і проблема вибору вектора регіональної і позарегіональної співпраці азіатських політичних еліт. Процес формування і склад комуністичних еліт КНР, ДРВ (СРВ), КНДР. Генезис сучасної політичної

еліти Китаю. Рівні регіональної взаємодії політичних еліт Азії і АТР на сучасному етапі. Основні суперечності сучасних політичних еліт Азії і АТР на регіональному і глобальному рівні.

Тема 12. Міжнародна діяльність регіонально-політичних партій зарубіжних країн

Фактори виникнення регіональних політичних партій країн сучасного світу. Особливості та типологізація регіональних партій Європи. Регіони та регіональні партії як учасники міжнародних відносин: досвід регіонального розвитку Євросоюзу. Євроскептицизм як різновид європейського регіоналізму. Погляди і організаційні структури євроскептиків. Причини феномену та основні напрями діяльності «регіонально-федеральної» партії Баварії ХСС. Моделі регіональних виборів та регіональні референдуми. Макрорегіональний рівень міжнародної діяльності регіональних партій.

Тема 13. Міжнародна діяльність організованої злочинності в регіонах світу

Міжнародна організована злочинність у Давнину. Піратство і боротьба з ним стародавніх держав. Рівень організованої злочинності в Середні віки. Захист від групових злочинів в суддебниках («Правдах») нових варварських держав. Піратство в Середні віки і Новий час. Організована злочинна діяльність Британської Ост-Індської компанії. Основні етапи міжнародної діяльності організованої злочинності в ХХ ст. Сучасна організована злочинність: визначення та напрямки міжнародної діяльності в епоху глобалізації. Транснаціональні злочинні організації. Обсяги грошових оборотів транснаціональних злочинних організацій та їхні політичні проекти на національному, регіональному, глобальному рівнях. Міжнародна діяльність організованої злочинності країн Європи. Організована злочинність в США. Роль бутлегерства в становленні організованої злочинності США. Представники організованої злочинності США у виконавчих та законодавчих органах країни й міжнародних організаціях. Міжнародна діяльність організованої злочинності Латинської Америки. Міжнародна діяльність організованої злочинності країн Азії. Японська якудза. Китайські тріади. Міжнародна діяльність організованої злочинності країн Африки.

Тема 14. Регіональні політичні конфлікти

Сутність та базові причини регіональних політичних конфліктів. Історичні форми регіональних політичних конфліктів у Давнину, Середні віки, Новий час. Особливості регіональних політичних конфліктів у ХХ ст. Типологізація та види регіональних політичних конфліктів сучасності. Прояв регіоналістських і сепаратистських тенденцій в політиці еліт. Поміркована, радикальна,

екстремістська форми регіоналізму. Поняття, сутність, регіональні рівні націоналізму, націонал-сепаратизму, політичного екстремізму, тероризму. Політизація ісламу та її наслідки для розвитку конфліктів на мікро- і макрорегіональному рівні. Особливості етнонаціональних та політичних конфліктів на пострадянському просторі. Війна РФ проти України. Управління регіональним конфліктом. Стратегії врегулювання регіональних конфліктів.

Тема 15. Україна в інтеграційних процесах сучасності

Українські землі в регіональних політичних процесах на різних етапах історичного розвитку. Історичні регіони та сучасний адміністративний устрій України. Україна в сучасних процесах макро- та мікрорегіоналізації. Політика України щодо інтеграційних проектів на пострадянському просторі: СНД, ЄврАзЕС, ГУУАМ тощо. Євроатлантична інтеграція України. Міжнародно-правова база та механізм співробітництва України з НАТО та ЄС. Сутність і зміст регіональної політики України. Сучасна політика децентралізації. Історія формування та сучасний склад політичної еліти в Україні. Регіональна еліта і механізми її впливу на регіональний політичний процес і реалізацію державної політики в Україні. Регіональні рухи й організації України.

3. ЛЕКЦІЯ ЯК ВИД НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

Згідно з підрозділом 4.2. «Положення про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна» (<https://appmath.univer.kharkov.ua/pdf/docs/polozhennia-nova-redactsia.pdf>)

4.2.1. Лекція – вид навчальних занять, призначений для викладення теоретичного матеріалу. Як правило, окрема лекція є елементом курсу лекцій, що охоплює основний теоретичний матеріал однієї або декількох тем навчальної дисципліни. Тематика лекцій визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

4.2.2. Лекції проводяться науково-педагогічними працівниками університету, як правило, професорами, доцентами та старшими викладачами, які мають наукові ступені або/та вчені звання, а також провідними науковцями або спеціалістами, запрошеними для читання лекцій.

4.2.3. Лектор зобов'язаний дотримуватися робочої програми навчальної дисципліни щодо тем лекційних занять, але не обмежується в питаннях трактування навчального матеріалу, формах і засобах доведення його до осіб, які навчаються.

Згідно з навчальним планом дисципліни «Міжнародно-політична регіоналістика» заплановано 11 тем, які вивчаються протягом 45 годин аудиторних занять (30 год. – лекції, 15 год. – семінарські заняття).

4. ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Міжнародно-політична регіоналістика як навчальна дисципліна та напрям наукової діяльності	2
2	Тема 2. Регіональний рівень системи міжнародних відносин	2
3	Тема 4. Процеси європейської інтеграції та регіоналізації	2
4	Тема 6. Процеси політичної регіоналізації на Близькому і Середньому Сході та в Африці	2
5	Тема 9. Міжнародна діяльність політичних еліт Америки	2
6	Тема 10. Міжнародна діяльність політичних еліт Близького і Середнього Сходу та Африки	2
7	Тема 14. Регіональні політичні конфлікти	1
8	Тема 15. Україна в інтеграційних процесах сучасності	2
	Разом	15

«Міжнародно-політична регіоналістика» є професійно орієнтованою складовою освітньо-професійної програми підготовки освітнього ступеня магістр спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії». Семінарські заняття покликані поглибити теоретичні та методологічні знання студентів з цієї дисципліни, сприяти формуванню ними практичних навичок щодо системи знань щодо вивчення історії формування та особливостей сучасного стану регіональних підсистем (РПС) міжнародних відносин, комплексу ключових проблем і тенденцій їх розвитку та взаємодії в сучасній системі міжнародних відносин, головних напрямків регіонального розвитку та регіональної політики, проблем та особливостей управління як на регіональному, так і на національному рівні.

Згідно підрозділу 4.5. «Положення про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна» (<https://appmath.univer.kharkov.ua/pdf/docs/polozhennia-nova-redactsia.pdf>)

4.5.1. Семінарське заняття – вид навчального заняття, на якому науково-педагогічний працівник організує дискусію з попередньо визначених проблем.

4.5.2. Перелік тем семінарських занять визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

4.5.4. На кожному семінарському занятті науково-педагогічний працівник оцінює осіб, які навчаються (аудиторні письмові роботи, реферати, виступи, активність в дискусії, вміння формулювати та відстоювати свою позицію тощо).

В сучасній навчально-методичній літературі (<http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5875/?sequence=1>)

зазначається, що семінарське заняття – це вид навчального заняття, на якому викладач організує дискусію за попередньо визначеними проблемами, до яких студенти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань (рефератів, есе, тощо), цей розділ має містити план семінарських занять, де зазначено тему, обсяг аудиторних годин за кожною темою та перелік питань, які підлягають розгляду; короткий теоретичний коментар до кожної теми, що допомагає студентові ознайомитися з сутністю питань, обговорюваних або досліджуваних на семінарському занятті, з посиланнями надодаткові науково-методичні матеріали, які дозволяють вивчити їх глибше.

Обов'язковим елементом цього розділу НМКД є визначення питань, що виносяться на обговорення та список літератури із зазначенням конкретних сторінок, необхідної для цілеспрямованої роботи студента при підготовці до цього виду занять, а також тексти ситуацій для аналізу, умови завдань тощо, які розглядаються на семінарських практичних заняттях.

В процесі підготовки питань на семінарські заняття дисципліни «Міжнародно-політична регіоналістика» студенти зобов'язані працювати з різноманітними джерелами інформації, допоміжною навчальною та науковою літературою, виявляти елементи самостійного наукового пошуку, намагатися створити об'єктивну картину політичної події. Студенти зобов'язані вміти аналізувати міжнародні відносини та зовнішню політику, розробляти стратегії зовнішньополітичної діяльності за результатами аналітичних досліджень і аналізу зарубіжного досвіду, використовуючи методи порівняльного аналізу.

Семінарське заняття 1. Міжнародно-політична регіоналістика як наука і навчальна дисципліна

План семінару / Питання для обговорення

1. Проблема інституціоналізації і самоназви міжнародно-політичного регіонознавства.
2. Теоретичні основи аналізу регіональних аспектів міжнародних політичних відносин.
3. Об'єкт, предмет і завдання міжнародно-політичної регіоналістики.

Література:

Верменич Я. В. Історична регіоналістика в Україні / Я. В. Верменич // Український історичний журнал. 2001. № 6.

Зимогляд В. Я. Регіон у системі міжнародних відносин / В. Я. Зимогляд // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». 2014. № 4 (23).

Іваницька О. П. Регіональні підсистеми міжнародних відносин: навч. посібник / О. П. Іваницька. Вінниця: ТВОРИ, 2018. 444 с.

Калітчак Р. Регіоналізм в європейських інтеграційних процесах / Р. Калітчак. К.: Знання, 2007. 304 с.

Круш П. В. Регіональне управління / П. В. Круш, О. О. Кожемяченко. К.: ЦУЛ, 2007. 248 с.

Мельник В. Політична регіоналістика: предметне поле і теоретико-методологічні основи / В. Мельник, Л. Скочиляс // Вісник Львівського університету. Серія: філософські науки. 2002. Вип. 4.

Міжнародні інтеграційні процеси сучасності / А. С. Філіпенко, В. С. Будкін, М. А. Дудченко та ін. К.: Знання України, 2004. 304 с.

Парфіненко А. Ю. Туристичне країнознавство : підручник / А. Ю. Парфіненко, В. І. Сідоров, О. О. Любіцева. К.: Знання, 2015. 551 с.

Регіональна політика: методологія, методи, практика / Відп. ред. М. І. Долішній. Л.: ІРД НАНУ, 2001. 720 с.

Студенніков І. Регіоналістика і регіонознавство: проблеми методології та категоріального апарату / І. Студенніков // Регіональна історія України. 2007. №1. С. 67-78.

Регіонознавство : підручник для студ. ВНЗ. / В.В. Копійка та ін. ; за заг. ред. Л. В.Губерського, В. А. Смолія. К.: Київський університет, 2014. 638 с.

Семінарське заняття 2. Регіональний рівень системи міжнародних відносин

План семінару / Питання для обговорення

1. Формування регіонального структурного рівня системи міжнародних відносин.
2. Проблема визначення понять «регіон» і «міжнародно-політичний регіон».
3. Класифікація регіонів.
4. Міжнародно-політичні регіони на макрорегіональному і субрегіональному рівнях.
5. Структура регіональних порядків в міжнародних політичних відносинах
6. Системний підхід під час аналізу регіональних аспектів міжнародних відносин.

Література:

Глобалізація. Регіоналізація. Регіональна політика. Луганськ: Альма-матер, Знання, 2002. 664 с.

Горбулін В. Гібридна реальність нового світоустрою: необхідність іншого політичного бачення / В. Горбулін // Україна дипломатична: Науковий щорічник. 2017. Вип. XVIII. С. 560-571.

Європейська інтеграція та міжнародна співпраця : посібник / за заг. ред. В. А. Мандрагелі, Л. А. Шереметьєвої ; В. А. Мандрагеля, Ю. В. Мельник, О. І. Пошедін [та ін.]. К. : НАДУ, 2016. 288 с.

Зимогляд В. Я. Регіон у системі міжнародних відносин / В. Я. Зимогляд // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». 2014. № 4 (23).

Калітчак Р. Регіоналізм в європейських інтеграційних процесах / Р. Калітчак. К.: Знання, 2007. 304 с.

Мельник В. Політична регіоналістика: предметне поле і теоретико-методологічні основи / В. Мельник, Л. Скочиляс // Вісник Львівського університету. Серія: філософські науки. 2002. Вип. 4.

Міжнародні інтеграційні процеси сучасності / А. С. Філіпенко, В. С. Будкін, М. А. Дудченко та ін. К.: Знання України, 2004. 304 с.

Міжнародні системи і глобальний розвиток. Підручник / за ред. Л. В. Губерського, В. А. Манжоли. К., 2008. 606 с.

Парфіненко А. Ю. Туристичне країнознавство : підручник / А. Ю. Парфіненко, В. І. Сідоров, О. О. Любіцева. К.: Знання, 2015. 551 с.

Регіонознавство : підручник для студ. ВНЗ. / В.В. Копійка та ін. ; за заг. ред. Л. В. Губерського, В.А. Смолія. К.: Київський університет, 2014. 638 с.

Регіональна політика: методологія, методи, практика / Відп. ред. М. І. Долішній. Л.: ІРД НАНУ, 2001. 720 с.

Студенніков І. Регіоналістика і регіонознавство: проблеми методології та категоріального апарату / І. Студенніков // Регіональна історія України. 2007. №1. С. 67-78.

Семінарське заняття 3 (4). Процеси європейської інтеграції та регіоналізації

План семінару / Питання для обговорення

1. Початковий етап західноєвропейської інтеграції.
2. Регіональні об'єднання Західної Європи в другій половині 50-х - 80-ті роки.
3. Регіональна інтеграція країн Східної Європи в кінці 1940-х - 1980-ті роки.
4. Підготовка та реалізація "Угоди про Європейський Союз".
5. Сучасна регіональна підсистема міжнародних відносин в Європі.
6. Перспективи та проблеми європейської інтеграції. Брекзит 2016.
7. Європейська регіональна інтеграція і НАТО.

Література:

Бебик В. М. Сучасна глобалістика: провідні концепції і модерна практика / В. М. Бебик, С. О. Шергін, Л. О. Дегтерьова. К.: Університет «Україна», 2006. 208 с.

Гнатюк М. М. Потенціал політичної суб'єктності Європейського Союзу в сучасній системі міжнародних відносин / М. М. Гнатюк. Житомир: Рута, 2019. 316 с.

Євроатлантичне співробітництво та міжнародні організації : навчальний посібник / [Деменко О. Ф. та ін.] ; під заг. ред. канд. іст. наук, доц. Пошедіна О. І. К. : НУОУ, 2011.

Європейська інтеграція та міжнародна співпраця : посібник / за заг. ред. В. А. Мандрагелі, Л. А. Шереметьєвої ; В. А. Мандрагеля, Ю. В. Мельник, О. І. Пошедін [та ін.]. К. : НАДУ, 2016. 288 с.

Європейський Союз в міжнародних відносинах/ В. В. Копійка, М. А. Миронова, С. О. Маковський та ін. К: ВПЦ «Київський університет», 2021. 560 с.

Європейський Союз : посібник. Київ: «Представництво Європейського Союзу в Україні», 2018. 140 с.

Іваницька О. П. Зовнішня політика країн Західної Європи та Північної Америки у постбіполярний період (1990-і – 2000-і роки): Навч. посіб / О. П. Іваницька. К.:Видавничий Дім «Слово», 2012. 720 с.

Копійка В.В. Європейський Союз: Історія і засади функціонування: Навч. посіб. 2-ге вид., виправ. і доп. / Копійка В. В., Шинкаренко Т. І. К., 2012. 759 с.

Крушинський В. Ю. Британська Європа чи Європейська Британія: Велика Британія в європейських інтеграційних процесах / В. Ю. Крушинський. К.: ВПЦ «Київській ун-т», 2003. 214 с.

Мальська М. Основи європейської інтеграції : Підручник / М. Мальська, Н. Антонюк. К. : «Центр учбової літератури», 2017. 320 с.

Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980-2000-ні роки): Підруч. / В. А. Манжола, М. М. Білоусов, Л. Ф. Гайдуков та ін. К.: Либідь, 2001. 622 с.

Овчаренко О. Історія європейської інтеграції: навчальний посібник / О. Овчаренко, О. Сухушина, Н. Земзюліна. Черкаси: Вертикаль, 2021. 302 с.

European economic integration: Tutorial / S.M. Kvasha, O.M. Faichuk, O.V. Faichuk. – K.: NULES of Ukraine, 2019. 270 p.

Keating M. Regions and Regionalism in Europe / M. Keating. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2004. 692 p.

Laursen F. Chapter 1. Regional Integration: Some Introductory Reflections // Comparative Regional Integration. Europe and Beyond / F. Laursen. Farnham: Ashgate Publishing Limited, 2010. 282 p.

Policy-Making in the European Union, 8th ed./ H.Wallace, M.Pollack, A.Young, Oxford: Oxford University Press, 2021.

The European Union: Economics and Policies / Ed. M. El-Agraa. – Cambridge: Cambridge University Press, 2008.

Семінарське заняття 4 (6). Процеси політичної регіоналізації на Близькому і Середньому Сході та в Африці

План семінару / Питання для обговорення

1. Регіони Близького і Середнього Сходу та Африки у Давнину та Середні віки.

2. Процеси регіоналізації на Близькому і Середньому Сході та в Африці в XVI – першій половині XX ст.
3. Створення та основні напрямки діяльності Ліги арабських держав.
4. Регіональні військово-політичні організації Близького та Середнього Сходу другої половини XX ст.
5. Арабо-ізраїльські війни та їх вплив на регіональні процеси.
6. Інтеграційні процеси в арабському світі в другій половині XX – на початку XXI ст. (ОАР, Хашимітська Арабська Федерація та ін.)
7. Організація Ісламської Конференції : завдання та основні напрями діяльності.
8. Процес деколонізації Африки і формування ідей panaфриканізму. Проекти регіоналізації на 1-й конференції народів Африки в Аккрі (1958).
9. Створення та основні напрями діяльності Організації Африканської Єдності.
10. Політичні та поргівельно-економічні регіональні об'єднання сучасної Африки .

Література:

- Будагьянц М. Виклики «Арабської весни»: соціально-психологічний та соціально-політичний аналіз / М. Будагьянц, Л. Осьодло // Наук. вісн. Львів. держ. у-ту внутр. справ. 2014. № 1. С. 48–57.
- Д'ячков С. В. Історія середньовічного Сходу : підручник для студентів класичних університетів / С. В. Д'ячков. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. 448 с.
- Іваницька О. П. Регіональні підсистеми міжнародних відносин: Навч. посібник / О. П. Іваницька. Вінниця: ТВОРИ, 2018. 444 с.
- Історія Візантії. Вступ до візантиністики / За ред. С. Б. Сорочана і Л. В. Войтовича. Львів: Видавництво “Апріорі”, 2011. 880 с.
- Історія міжнародних відносин : підруч. / І. В. Алексеєнко, А. Х. Маргулов, І. А. Єремєєва, М. В. Несправа. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020. 228 с.
- Козицький А. М. Новітня історія Азії та Африки: [Посіб. для студ. істор. і гуманітар. фак-тів ун-в] / А. М. Козицький. Львів: Афіша, 2004. 430 с.
- Лиман С. І. Історія міжнародних відносин та дипломатії (довестфальська доба) : навчальний посібник / С. І. Лиман, А. Ю. Парфінченко. Суми : Університетська книга, 2024. 700 с.
- Мішин О. В. Особливості формування та функціонування безпекових механізмів Африканського союзу / О. В. Мішин // Актуальні проблеми міжнародних відносин / Київ. нац. ун-т, Ін-т міжнар. відносин. К., 2011. Вип. 95, ч. 1. С. 13–17.
- Мішин О. Миротворча діяльність Африканського союзу / О. Мішин // Актуальні проблеми міжнародних відносин / Київ. нац. ун-т, Ін-т міжнар. відносин. К., 2011. Вип. 98, ч. 1. С. 3–5.

Рубель В. А. Історія Середньовічного Сходу / Рубель В. А. К.: Либідь, 2002. 624 с.

Kennedy H. N. The Great Arab Conquests: How the Spread of Islam Changed the World We Live In. Philadelphia: Da Capo Press, 2008. 421 p.

Kennedy H. N. The Prophet and the Age of the Caliphates: The Islamic Near East from the 6th to the 11th Century (Second Edition). London ; New York : Routledge, 2015. 356 p.

Phillips C., Axelrod A. Encyclopedia of Historical Treaties and Alliances. New York: Facts on File, 2005. 1071 p.

Семінарське заняття 5 (9). Міжнародна діяльність політичних еліт Америки

План семінару / Питання для обговорення

1. Політичні еліти доколумбової Америки та періоду Великих географічних відкриттів.
2. Зовнішньополітичні доктрини колоніальних еліт Америки XVI-XVIII ст. Зіткнення інтересів еліт та Американська революція.
3. Зовнішньополітична діяльність еліт Південної та Північної Америки в XIX ст.
4. Міжнародна діяльність політичних еліт США, Канади, Латинської Америки в кінці XIX - першій половині XX ст.
5. Процеси регіоналізації та інтереси політичних еліт США і Канади в другій половині XX ст.
6. Напрями регіонального співробітництва політичних еліт країн Латинської Америки в другій половині XX ст.
7. Сучасний етап розвитку і міжнародної діяльності політичної еліти США.
8. Роль еліт латиноамериканських країн в процесах сучасної регіоналізації.

Література:

Америка і Європа у сучасних міжнародних трансформаціях. Монографія. / Макаренко Є.А., Погорська І.І., Рижков М.М. та ін. К.: Центр вільної преси, 2014. 472 с

Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи / З. Бжезінський. Львів: Лілея-НВ, 2000. 236 с.

Іваницька О. П. Регіональні підсистеми міжнародних відносин: Навч. посібник / О. П. Іваницька. Вінниця: ТВОРИ, 2018. 444 с.

Іваницька О. П. Зовнішня політика країн Західної Європи та Північної Америки у постбіполярний період (1990-і – 2000-і роки): Навч. посіб / О. П. Іваницька. К.: Видавничий Дім «Слово», 2012. 720 с.

Лиман С. І. Історія міжнародних відносин та дипломатії (довестфальська доба) : навчальний посібник / С. І. Лиман, А. Ю. Парфіненко. Суми : Університетська книга, 2024. 700 с.

Моска Г. Правлячий класс. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Mosca_Gaetano/Pravliachyi_klas_frahment/

Политические элиты США. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/istoricheskaya-evolyutsiya-politicheskoy-elity-ssha>

Стігліц Дж. Глобалізація та її тягар / Дж. Стігліц. К.: Видавничий дім «КМ Академія», 2003. 362 с.

США і світ ХХІ століття : монографія / Пахомов Ю.М., Коваль І. М., Шергін С.О. та інші. К.: Центр вільної преси, 2013. 620 с.

Транснаціональні корпорації / І. О. Давидова, К. Ю. Величко, О. І. Печенка. Харків : Форт, 2018. 175 с.

Семінарське заняття 6 (10). Міжнародна діяльність політичних еліт Близького і Середнього Сходу та Африки

План семінару / Питання для обговорення

1. Зовнішньополітична діяльність політичних еліт Близького і Середнього Сходу й Африки у Давнину та Середні віки.

2. Османська імперія як регіональний лідер і зміни в етно-конфесійному складі та доктринах регіональних еліт.

3. Колоніальні захоплення європейців і створення колоніальної еліти в Африці, на Близькому і Середньому Сході.

4. Вплив деколонізації і Холодної війни на зовнішньополітичні пріоритети еліт в країнах Близького і Середнього Сходу та Африки.

5. Особливості складу та зовнішньополітичних інтересів політичних еліт Близького і Середнього Сходу в кінці ХХ – на початку ХХІ ст.

6. Форми співробітництва та протистояння політичних еліт країн Африки в кінці ХХ – на початку ХХІ ст.

7. Використання в політичних цілях релігійного фундаменталізму сучасними елітами Близького і Середнього Сходу та Африки.

Література:

Д'ячков С. В. Історія середньовічного Сходу : підручник для студентів класичних університетів / С. В. Д'ячков. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. 448 с.

Іваницька О. П. Регіональні підсистеми міжнародних відносин: Навч. посібник / О. П. Іваницька. Вінниця: ТВОРИ, 2018. 444 с.

Лиман С. І. Історія міжнародних відносин та дипломатії (довестфальська доба) : навчальний посібник / С. І. Лиман, А. Ю. Парфіненко. Суми : Університетська книга, 2024. 700 с.

Мішин О. Миротворча діяльність Африканського союзу / О. Мішин // Актуальні проблеми міжнародних відносин / Київ. нац. ун-т, Ін-т міжнар. відносин. Київ, 2011. Вип. 98, ч. 1. С. 3–5.

Мішин О. В. Особливості формування та функціонування безпекових механізмів Африканського Союзу / О. В. Мішин // Актуальні проблеми міжнародних відносин / Київ. нац. ун-т, Ін-т міжнар. відносин. Київ, 2011. Вип. 95, ч. 1. С. 13–17/

Моска Г. Правлячий класс. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Mosca_Gaetano/Pravliachyi_klas_frahment/

Рубель В.А. Історія Середньовічного Сходу / Рубель В. А. К.: Либідь, 2002. 624 с.

Kennedy H. N. The Great Arab Conquests: How the Spread of Islam Changed the World We Live In. Philadelphia: Da Capo Press, 2008. 421 p.

Kennedy H. N. The Prophet and the Age of the Caliphates: The Islamic Near East from the 6th to the 11th Century (Second Edition). London ; New York : Routledge, 2015. 356 p.

Семінарське заняття 7 (14). Регіональні політичні конфлікти

План семінару / Питання для обговорення

1. Сутність та базові причини регіональних політичних конфліктів.
2. Історичні форми регіональних політичних конфліктів у Давнину, Середні віки, Новий час.
3. Особливості регіональних політичних конфліктів у ХХ ст.
4. Типологізація та види регіональних політичних конфліктів сучасності.
5. Прояв регіоналістських і сепаратистських тенденцій в політиці еліт. Поміркована, радикальна, екстремістська форми регіоналізму.
6. Поняття, сутність, регіональні рівні націоналізму, націонал-сепаратизму, політичного екстремізму, тероризму.
7. Політизація ісламу та її наслідки для розвитку конфліктів на мікро- і макрорегіональному рівні.
8. Особливості етнонаціональних та політичних конфліктів на пострадянському просторі.
9. Управління регіональним конфліктом.
10. Стратегії врегулювання регіональних конфліктів.

Література:

Бернадський Б. В. Міжнародні конфлікти: курс лекцій / Б. В. Бернадський. К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. 366 с.

Глобальна та національна безпека : підручник / за заг. ред. Г. П. Ситника. К. : НАДУ, 2016. 764 с.

Капітоненко М. Міжнародні конфлікти / М. Капітоненко. К.: Либідь, 2009. 352 с.

Лиман С. І. Оборонний пакт AUKUS : інструмент безпеки чи крок до загострення конфліктів в Індो-Тихоокеанському регіоні / С. І. Лиман // Міжнародні економічні відносини. Сталий розвиток України в умовах глобалізації та Європейської економічної інтеграції: проблеми, перспективи, ефективність. ФЕНІКС-2022: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (31 травня 2022 року, м. Харків). Х., 2022. С. 93-95.

Лиман С. Військово-політична співпраця Франції та Кіпру в 2017-2022 рр. й проблеми регіональної безпеки / С. І. Лиман // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародні відносини: Україна і світ в умовах воєнних викликів. (30 червня 2022 року). Суми, 2022. С. 31-34.

Локальні війни та збройні конфлікти другої половини XX століття (Історикофілософський аспект): Монографія / О. І. Гуржій, С. П. Мосов, Макаров В. Д. та ін. К.: Знання України, 2006. 356 с.

Мандрагеля В. А. Причини та характер воєн (збройних конфліктів): філософсько-соціологічний аналіз: Монографія / В. А. Мандрагеля. К.: ЄУ, 2003. 570 с.

Перепелиця Г. М. Генезис конфліктів на посткомуністичному просторі Європи. К.: Стилос – ПЦ “Фоліант”, 2003. 256 с.

Проскуріна О. О. Політична конфліктологія / О. О. Проскуріна, О. І. Лади́га, Л. І. Лади́га. Луганськ: ЛНУ ім. Т. Шевченка 2012. 359 с.

Стратегічні комунікації в міжнародних відносинах. Монографія / В. М. Бебик, С. І. Копійка, Є. А. Макаренко та ін. К.: Вадекс, 2019. 442 с.

Doroshko M. S., But S. A. China-India's conflict of interest in the region of South Asia // Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2020. Випуск 142. С. 4-14.

Stern P. C., Druckman D. (eds.). International Conflict Resolution after the Cold War. Washington, DC: National Academy Press, 2000. 626 p.

Webel C., Galtung J. (Eds.). Handbook of Peace and Conflict Studies. N.Y.: Routledge, 2007. 406 p.

Семінарське заняття 8 (15). Україна в інтеграційних процесах сучасності

План семінару / Питання для обговорення

1. Українські землі в регіональних політичних процесах на різних етапах історичного розвитку.
2. Історичні регіони та сучасний адміністративний устрій України.
3. Україна в сучасних процесах макро- та мікрорегіоналізації.
4. Політика України щодо інтеграційних проектів на пострадянському просторі: СНД, ЄврАзЕС, ГУУАМ тощо.
5. Євроатлантична інтеграція України. Міжнародно-правова база та механізм співробітництва України з НАТО та ЄС.

6. Сутність і зміст регіональної політики України. Сучасна політика децентралізації.
7. Історія формування та сучасний склад політичної еліти в Україні.
8. Регіональна еліта і механізми її впливу на регіональний політичний процес і реалізацію державної політики в Україні.
9. Регіональні рухи й організації України.

Література:

- Андрусів В. Українська еліта: звідки наш досвід. URL: <http://www.pravda.com.ua/news/2009/11/06/104771.htm>
- Беззуб І. Регіональна політика в Україні: сучасний стан та стратегія реформування URL: <https://www.nbuvipar.gov.ua/index.php?...id..>
- Головатий М. Кому служить наша еліта? / М. Головатий // Персонал плюс. 2007. № 22.
- Гошовська В. А. Українська еліта у державотворчому процесі сучасної України / В. А. Гошовська. К. : НАДУ, 2013. 201 с.
- Закон України «Про засади державної регіональної політики» від 5 лютого 2015 року/ URL: [https://www.if.gov.ua/.../ЗУ%20Держ_Рег_он_пол_т%20\[Режим%20совместимости\].pdf](https://www.if.gov.ua/.../ЗУ%20Держ_Рег_он_пол_т%20[Режим%20совместимости].pdf)
- Зленко А. Дипломатия и политика: Украина в процессе динамических геополитических перемен / А. Зленко. Х.: Фолио, 2004. 559 с.
- Зовнішня політика України в умовах глобалізації. Анотована історична хроніка міжнародних відносин (1991-2003) / С. В. Віднянський [та ін.]; НАН України, Інститут історії України. К.: Генеза, 2004. 616 с.
- Кремень В.Г. Україна: ідентичність у добу глобалізації (начерки метадисциплінарного дослідження) / В. Г. Кремень, В. М. Ткаченко / В. Г. Кремень. К. : Знання України, 2013. 416 с.
- Культурно-цивілізаційний простір Європи і України: особливості становлення та сучасні тенденції розвитку: кол. монографія / керівник авторського колективу А.І Кудряченко // Інститут європейських досліджень НАН України. К. : Університет “Україна”, 2010. 405 с.
- Кучик О. С. Зовнішня політика України: навчальний посібник / О. С. Кучик, О. А. Заяць. К.: Знання, 2010. 334 с.
- Міжнародні регіональні процеси та зовнішньополітичні пріоритети України: монографія / за заг. ред. С. Шергіна, В. Космини, Л. Чекаленко. К. : ДАУ при МЗС України, 2017. 440 с.
- Новітні виклики у відносинах України та ЄС : монографія / Ю. В. Мельник, О. І. Пошедін, М. Є. Чулаєвська [та ін.] ; за заг. ред. Г. П. Ситника, Л. А. Шереметьєвої. Київ : НАДУ, 2016. 136 с.
- Парахонський Б.О. Зовнішня політика України в умовах кризи міжнародного безпекового середовища : аналіт. доп. : [наук. вид.] / Б. О. Парахонський, Г. М. Яворська ; Нац. ін-т стратег. дослідж. К. : НІСД, 2015. 98 с.

Регіональний портрет України / С. А. Горобчишина, Т. В. Колосова, М. В. Лациба та ін. К.: УНЦПД, 2003. 336 с.

Ткаченко В. Україна: quo vadis – куди йдемо? / В. Ткаченко. К.: ЛОГОС УКРАЇНА, 2017. 422 с.

Україна і світ: прагнення змін / М. Антонович, Н. Висоцька, С. Курбатов [та ін.]. К.: Дух і літера, 2010. 448 с.

Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів): Підручник / Л. Д. Чекаленко, С. Г. Федуняк. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. 464 с.

Щербак Ю. Україна: виклик і вибір: перспективи України в глобалізованому світі XXI століття / Ю. Щербак. К.: Дух і Літера, 2003. 578 с.

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Обов'язковою складовою частиною навчального процесу є самостійне опрацювання відповідної наукової та спеціальної літератури. Передбачено самостійну роботу з підручниками, посібниками, словниками, навчальною та довідковою літературою.

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Міжнародно-політична регіоналістика як навчальна дисципліна та напрям наукової діяльності Розширити лекційний матеріал інформацією про головні напрями діяльності Міжнародної асоціації регіональної науки та Асоціації регіональних досліджень.	7
2	Регіональний рівень системи міжнародних відносин Лекційний матеріал доповнити більш детальним вивченням впливу на міжнародні відносин в регіонах світу позарегіональних акторів.	7
3	Глобалізація і регіоналізація Проаналізувати дискусійні питання щодо головних проблем національної та регіональної ідентичності в умовах глобалізації	7
4	Процеси європейської інтеграції та регіоналізації Дослідити значення діяльності Р. Н. Куденхове-Калергі та створення Пан'європейського союзу для подальшої інтеграції Європи.	7
5	Процеси політичної регіоналізації на Американському континенті Проаналізувати причини створення субрегіонального об'єднання КАРИКОМ	7
6	Процеси політичної регіоналізації на Близькому і Середньому Сході та в Африці Проаналізувати та порівняти панарабську та ісламську моделі регіональної інтеграції.	7
7	Процеси політичної регіоналізації в Азії та АТР	7

	Розширити лекційний матеріал інформацією про особливості розвитку регіонального політичного процесу в країнах Азії після розпаду СРСР.	
8	Міжнародна діяльність політичних еліт. Політичні еліти Європи Проаналізувати особливості формування та міжнародної діяльності політичних еліт пострадянського простору	7
9	Міжнародна діяльність політичних еліт Америки Знайти та проаналізувати інформацією про сучасний «конфлікт еліт» США через політику колишньої адміністрації Д. Трампа в питаннях про умови участі країни в регіональних й позарегіональних організаціях.	7
10	Міжнародна діяльність політичних еліт Близького і Середнього Сходу та Африки Проаналізувати причини активності міжнародної діяльності еліт Аравійського півострова на регіональному рівні.	7
11	Міжнародна діяльність політичних еліт Азії та АТР Розширити лекційний матеріал більш детальним вивченням головних суперечностей політичних еліт КНДР та Республіки Корея.	7
12	Міжнародна діяльність регіонально-політичних партій зарубіжних країн Лекційний матеріал доповнити більш детальним вивченням типів регіональних політичних партій європейських країн	7
13	Міжнародна діяльність організованої злочинності в регіонах світу Проаналізувати, як саме організована злочинність встановлює контроль над державними інститутами окремих країн та впливає на прийняття рішень щодо питань регіоналізації та інтеграції.	7
14	Регіональні політичні конфлікти Розширити лекційний матеріал інформацією про види та базові причини регіональних політичних конфліктів	7
15	Україна в інтеграційних процесах сучасності Проаналізувати етапи та мету участі України в регіональних об'єднаннях Європи	7
	Разом	105

6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Методи навчання, як впорядковані способи взаємопов'язаної, целеспрямованої діяльності викладача та студентів, спрямовані на ефективне розв'язання навчально-виховних завдань, реалізуються через систему прийомів та засобів навчальної діяльності. Прийоми навчання (конкретні дії викладача та студентів), спрямовані на реалізацію вимог методів. Засоби навчання – різноманітне навчальне обладнання, яке використовується у системі пізнавальної діяльності, зокрема, технічні засоби.

6.1. Словесні методи навчання:

- лекція;
- бесіда;

- розповідь;
- пояснення.

6.2. Наочні методи навчання:

- ілюстрація;
- демонстрація.

6.3. Практичні методи навчання:

- метод робіт із письмовими джерелами;
- метод робіт із аудіо/відеоматеріалами;
- практичні заняття.

7. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

При вивченні дисципліни «Міжнародно-політична регіоналістика» застосовуються наступні методи контролю: усний, письмовий та тестовий.

Контроль з дисципліни складається з поточного контролю, який проводиться у формі усного опитування або письмового експрес-контролю на лекціях, у формі виступів студентів при обговоренні питань на проблемних лекціях, у формі тестування, тощо. Результати поточного контролю (поточна успішність) враховуються при визначенні підсумкової залікової оцінки з дисципліни.

Засвоєння тем (поточний контроль) здійснюється на семінарських заняттях відповідно до контрольних цілей. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів до виконання конкретної роботи.

Застосовуються такі методи контролю підготовки студентів:

- усні відповіді на семінарських заняттях;
- письмового експрес-контролю;
- колоквіум;
- тестові завдання;
- виконання творчих завдань;
- розв'язування ситуаційних задач;
- виконанням індивідуальної роботи (реферати, доповіді, інформаційні повідомлення, аналітичні огляди, підготовка мультимедійних презентацій).

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення заліку. Загальна кількість балів за успішне виконання залікових завдань – 40. Час виконання – до 40 хвилин.

Вміст залікового білета й оцінювання відповідей на заліку:

Тестові питання – 40 балів (40 питань по 1 б. за кожну правильну відповідь)

УВАГА! У разі використання заборонених джерел на заліку студент на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

8. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Схема нарахування балів

Поточний контроль є складовою системи організації навчального процесу. Завданням поточного контролю є оцінювання знань, умінь та практичних навичок студентів, набутих під час засвоєння окремого розділу дисципліни. Розділ – це логічно завершена частина теоретичного та практичного навчального матеріалу з навчальної дисципліни. Кожен окремий розділ включає завдання для самостійної роботи, письмові контрольні роботи тощо. Оцінка за розділ – це сума балів, отриманих студентом за виконання всіх видів робіт, передбачених цим розділом.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять, підсумкового контролю за підсумками вивчення розділу. Сума балів, які студент денної форми навчання може набрати за поточним контролем, дорівнює 60.

Підсумковий контроль засвоєння розділів здійснюється по їх завершенню на семінарських заняттях.

Оцінка успішності студента з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою з урахуванням оцінок засвоєння окремих розділів.

Семестровий підсумковий контроль з дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень студента. Він проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового заліку в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному цією робочою програмою дисципліни «Міжнародно-політична регіоналістика».

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення заліку в 1 семестрі. Загальна кількість балів за успішне виконання залікових завдань – 40.

Сумарна оцінка за вивчення дисципліни розраховується як сума поточних оцінок та балів, отриманих за результатами підсумкового семестрового контролю. Загальна сума балів поточних і підсумкового семестрового контролю складає 100.

Оцінка студента за підсумками вивчення розділу складається за результатами поточного контролю за підсумками вивчення розділу та під час проведення семінарських занять. Кожна відповідь на семінарських заняттях оцінюється максимум в 6 балів. Кожен студент наприкінці семестру готує реферат, який оцінюється максимум в 12 балів.

Поточний контроль, самостійна робота									Рефе рат	Всього	Екзам ен	Сума
семі нар	T1	T2	T4	T6	T9	T10	T14	T15	12	60	40	100
макс. бал	6	6	6	6	6	6	6	6				

T1, T2 ... – теми семінарів

Усний виступ та виконання письмового завдання, тестування	Критерії поточного оцінювання знань студентів
6	Відповідь студента є правильною, обґрунтованою, логічною, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки; відповідь обов'язково супроводжується презентацією; студент активно працює протягом усього семінарського заняття, демонструє глибоке оволодіння лекційним матеріалом, а також знання спеціальної літератури, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал, впевнено відповідає на додаткові запитання.
5	Студент в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст питань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу; відповідь супроводжується презентаційним матеріалом; під час відповіді допущені не суттєві помилки.
4	Студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст питань; відповідь супроводжується презентацією; у процесі підготовки доповіді студентом було використано основну літературу, відповідаючи на запитання студент виявляє знання лекційного матеріалу, в процесі викладання деяких позицій не вистачає достатньої глибини та аргументації; студент не впевнено відповідає на додаткові запитання, допускаючи, при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.
3	В цілому студент володіє навчальним матеріалом, під час усних виступів та письмових відповідей викладає його основний зміст, виявляє знання лекційного матеріалу, виявляє знання лекційного матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки; під час підготовки відповіді не була використана рекомендована література; у відповіді допущено суттєві неточності та помилки.
	Бали нараховуються в разі якщо відповідь відтворює основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; студент у цілому оволодів суттю питань з даної теми, втім, відсутні глибокий та всебічний аналіз представленого матеріалу, а також

2	його обґрунтування та аргументація; студент не проявляє активності на практичних заняттях, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу.
1	Студент частково володіє навчальним матеріалом, не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки.
0	Студент не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Критерії оцінювання реферату

При оцінці реферату враховується ступінь розкриття теми та відображення головного змісту, глибина опрацювання відповідних тематичних джерел інформації, вміння застосовувати теоретичний матеріал для вирішення практичних проблем, логічність викладу, здатність робити висновки з проведеного дослідження, відповідність технічного оформлення зазначеним нормам, якість підсумкової співбесіди або доповіді. Оцінка дається кожному з вказаних елементів виконаної роботи.

Складові оцінювання виконання реферату

1	Оформлення роботи відповідно до вимог	до 2 балів
2	Структурно-логічна побудова роботи, актуальність та новизна (зміст вступу)	до 2 балів
3	Основна частина	до 6 балів
4	Аргументовані та логічні висновки до реферату	до 2 балів
	Усього	12 балів

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

9. ПЕРЕЛІК ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ ПИТАНЬ

1. Проблема інституціоналізації і самоназви міжнародно-політичної регіоналістики.
2. Теоретичні основи аналізу регіональних аспектів міжнародних політичних відносин.
3. Об'єкт, предмет і завдання міжнародно-політичної регіоналістики.
4. Формування регіонального структурного рівня системи міжнародних відносин.
5. Проблема визначення понять «регіон» і «міжнародно-політичний регіон».
6. Класифікація регіонів.
7. Міжнародно-політичні регіони на макрорегіональному і субрегіональному рівнях.
8. Структура регіональних порядків в міжнародних політичних відносинах
9. Системний підхід під час аналізу регіональних аспектів міжнародних відносин.
10. Держави, імперії й регіони Стародавнього світу.
11. Феодальна роздробленість і централізація в Середні віки.
12. Абсолютизм, колоніалізм і національно-визвольний рух Нового часу.
13. Сучасна глобалізація і регіоналізація. Проблеми, що породжуються глобалізацією.
14. Соціально-економічні, політичні та культурні наслідки глобалізації для регіонів світу.
15. Регіоналізація як закономірний наслідок глобалізації. Регіоналізація та регіоналізм.
16. Теоретичні підходи до аналізу феномена регіоналізації.
17. Сучасні геополітичні моделі регіоналізації.
18. Історичні форми європейської інтеграції в Давнину.
19. Історичні форми європейської інтеграції в Середні віки.
20. Історичні форми європейської інтеграції Модернової доби.
21. Інтеграційні та дезінтеграційні процеси в Європі в першій половині XX ст.
22. Початковий етап західноєвропейської інтеграції (до 1957 р.)
23. Регіональні об'єднання Західної Європи в другій половині 1950-х - 1980-ті роки.
24. Регіональна інтеграція країн Східної Європи в кінці 1940-х - 1980-ті роки.
25. Підготовка та реалізація «Угоди про Європейський Союз».
26. Сучасна регіональна підсистема міжнародних відносин в Європі.
27. Перспективи та проблеми європейської інтеграції. Брекзит 2016.
28. Європейська регіональна інтеграція і НАТО.
29. Інтеграційні процеси на пострадянському просторі.

30. Процеси регіоналізації у доколумбовій Америці та в період Великих географічних відкриттів.

31. Інтеграційні й дезінтеграційні процеси в Америці в кінці XVIII – на початку XX ст. Перша регіональна політична організація Америки – Панамериканський союз.

32. Військова інтеграція країн Америки під час та по закінченні Другої світової війни.

33. Створення та діяльність Організації американських держав.

34. Особливості регіональної взаємодії в Американському регіоні в епоху Холодної війни.

35. Інтеграційні процеси в Південній Америці в кінці XX – в першій чверті XXI ст. Створення та основні напрямки діяльності МЕРКОСУР.

36. Інтеграція північноамериканських держав в кінці XX – в першій чверті XXI ст.

37. Регіони Близького і Середнього Сходу та Африки у Давнину та Середні віки.

38. Процеси регіоналізації на Близькому і Середньому Сході та в Африці в XVI – першій половині XX ст.

39. Створення та основні напрямки діяльності Ліги арабських держав.

40. Регіональні військово-політичні організації Близького та Середнього Сходу другої половини XX ст.

41. Арабо-ізраїльські війни та їх вплив на регіональні процеси.

42. Інтеграційні процеси в арабському світі в другій половині XX – на початку XXI ст. (ОАР, Хашимітська Арабська Федерація та ін.)

43. Організація Ісламської Конференції : завдання та основні напрями діяльності.

44. Процес деколонізації Африки і формування ідей panafricanismu. Проекти регіоналізації на 1-й конференції народів Африки в Аккрі (1958).

45. Створення та основні напрями діяльності Організації Африканської Єдності (ОАЄ).

46. Політичні та поргівельно-економічні регіональні об'єднання сучасної Африки.

47. Регіони Східної та Південної Азії у Давнину та в Середні віки.

48. Особливості регіональної взаємодії у Східній та Південній Азії у Модернову добу.

49. Регіональні політичні процеси в Азії в 1914-1945 рр.

50. Загальна характеристика та фактори розвитку підсистеми міжнародних відносин Південної Азії в середині XX – в першій чверті XXI ст.

51. Індонезійські конфлікти та проблема безпеки у Східній Азії. Ядерний чинник в міжнародних відносинах регіону.

52. Створення та еволюція АСЕАН. Напрями діяльності ВРЕП.

53. Причини перетворення Китаю на сучасного економічного лідера регіону.

54. Шанхайська декларація 1996 р. Основні напрями регіонального співробітництва в рамках ШОС.
55. Основні параметри регіональної політики Австралії та Нової Зеландії.
56. Поняття «політична еліта», її структура та функції. Міжнародна регіональна та глобальна еліти.
57. Міжнародна діяльність політичних еліт Європи в античну епоху.
58. Міжнародна діяльність політичних європейських еліт епохи Середньовіччя. Роль Церкви і лицарської ідеології в процесі формування її зовнішньополітичних доктрин.
59. Зовнішньополітичні імперативи європейської буржуазії Нового часу.
60. Зовнішньополітичні інтереси еліт країн Західної Європи в XX ст.
61. Партійна еліта СРСР та комуністичних країн Центрально-Східної Європи та її діяльність в регіональних організаціях.
62. Особливості формування та міжнародної діяльності політичних еліт пострадянського простору.
63. Європейські політичні еліти і сучасний етап регіоналізації.
64. Політичні еліти доколумбової Америки та періоду Великих географічних відкриттів.
65. Зовнішньополітичні доктрини колоніальних еліт Америки XVI-XVIII ст. Зіткнення інтересів еліт та Американська революція.
66. Зовнішньополітична діяльність еліт Південної та Північної Америки в XIX ст.
67. Міжнародна діяльність політичних еліт США, Канади, Латинської Америки в кінці XIX - першій половині XX ст.
68. Процеси регіоналізації та інтереси політичних еліт США і Канади в другій половині XX ст.
69. Напрями регіонального співробітництва політичних еліт країн Латинської Америки в другій половині XX ст.
70. Сучасний етап розвитку і міжнародної діяльності політичної еліти США.
71. Роль еліт латиноамериканських країн в процесах сучасної регіоналізації
72. Зовнішньополітична діяльність політичних еліт Близького і Середнього Сходу й Африки у Давнину та Середні віки.
73. Османська імперія як регіональний лідер і зміни в етно-конфесійному складі та доктринах регіональних еліт.
74. Колоніальні захоплення європейців і створення колоніальної еліти в Африці, на Близькому і Середньому Сході.
75. Вплив деколонізації і Холодної війни на зовнішньополітичні пріоритети еліт в країнах Близького і Середнього Сходу та Африки.
76. Особливості складу та зовнішньополітичних інтересів політичних еліт Близького і Середнього Сходу в кінці XX – в першій чверті XXI ст.
77. Форми співробітництва та протистояння політичних еліт країн Африки в кінці XX – в першій чверті XXI ст.

78. Використання в політичних цілях релігійного фундаменталізму сучасними елітами Близького і Середнього Сходу та Африки.
79. Особливості формування політичних еліт країн Азії у Давнину та в Середні віки й їх зовнішньополітичні інтереси.
80. Політичні еліти країн Азії доби Нового часу в процесах регіональної взаємодії Сходу і Заходу.
81. Боротьба політичних еліт країн Азії за національне визволення в першій половині ХХ ст. та проекти регіональної інтеграції.
82. Холодна війна і проблема вибору вектора регіональної і позарегіональної співпраці азіатських політичних еліт.
83. Процес формування і склад комуністичних еліт КНР, ДРВ (СРВ), КНДР.
84. Генезис сучасної політичної еліти Китаю.
85. Рівні регіональної взаємодії політичних еліт Азії і АТР на сучасному етапі.
86. Основні суперечності сучасних політичних еліт Азії і АТР на регіональному і глобальному рівні.
87. Фактори виникнення регіональних політичних партій країн сучасного світу.
88. Особливості та типологізація регіональних партій Європи.
89. Регіони та регіональні партії як учасники міжнародних відносин: досвід регіонального розвитку Євросоюзу.
90. Євроскептицизм як різновид європейського регіоналізму. Погляди і організаційні структури євроскептиків.
91. Причини феномену та основні напрями діяльності «регіонально-федеральної» партії Баварії ХСС.
92. Моделі регіональних виборів та регіональні референдуми.
93. Макрорегіональний рівень міжнародної діяльності регіональних партій.
94. Міжнародна організована злочинність у Давнину, Середні віки та Новий час.
95. Основні етапи історії міжнародної організованої злочинності в ХХ ст.
96. Сучасна організована злочинність: визначення та напрямки діяльності в добу глобалізації.
97. Міжнародна діяльність організованої злочинності країн Західної Європи.
98. Міжнародна діяльність організованої злочинності країн Центрально-Східної Європи та СНГ.
99. Міжнародна діяльність організованої злочинності країн Північної Америки.
100. Міжнародна діяльність організованої злочинності країн Південної Америки.
101. Міжнародна діяльність організованої злочинності країн Азії та Африки.

102. Сутність та базові причини регіональних політичних конфліктів.
103. Історичні форми регіональних політичних конфліктів у Давнину, Середні віки, Новий час.
104. Особливості регіональних політичних конфліктів у ХХ ст.
105. Типологізація та види регіональних політичних конфліктів сучасності.
106. Прояв регіоналістських і сепаратистських тенденцій в політиці еліт. Поміркована, радикальна, екстремістська форми регіоналізму.
107. Поняття, сутність, регіональні рівні націоналізму, націонал-сепаратизму, політичного екстремізму, тероризму.
108. Політизація ісламу та її наслідки для розвитку конфліктів на мікро- і макрорегіональному рівні.
109. Особливості етнонаціональних та політичних конфліктів на пострадянському просторі.
110. Управління регіональним конфліктом.
111. Стратегії врегулювання регіональних конфліктів.
112. Українські землі в регіональних політичних процесах на різних етапах історичного розвитку.
113. Історичні регіони та сучасний адміністративний устрій України.
114. Україна в сучасних процесах макро- та мікрорегіоналізації.
115. Політика України щодо інтеграційних проектів на пострадянському просторі: СНД, ЄврАзЕС, ГУУАМ тощо.
116. Євроатлантична інтеграція України. Міжнародно-правова база та механізм співробітництва України з НАТО та ЄС.
117. Сутність і зміст регіональної політики України. Сучасна політика децентралізації.
118. Історія формування та сучасний склад політичної еліти в Україні.
119. Регіональна еліта і механізми її впливу на регіональний політичний процес і реалізацію державної політики в Україні.
120. Регіональні рухи й організації України.

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Методичне забезпечення

Лиман С. І, Міжнародно-політичне регіонознавство : навчально-методичний комплекс дисципліни для студентів спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» освітньої програми Міжнародні відносини та регіональні студії / С. І. Лиман, А. Ю. Парфінченко. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. 56 с.

Основна література

1. Глобалізація. Регіоналізація. Регіональна політика. Луганськ: Альма-матер, Знання, 2002. 664 с.
2. Горобець І. В. Процеси формування системи регіональної безпеки в Південній Азії (початок 1990-х – середина 2010-х років) / І. В. Горобець. К.: Міленіум, 2017. 418 с.

3. Дорошко М. С. Геополітичні інтереси та зовнішня політика держав пострадянського простору : навч. посіб / М. С. Дорошко. К., 2012. 228 с.
4. Євроатлантичне співробітництво та міжнародні організації : навчальний посібник / [Деменко О. Ф. та ін.] ; під заг. ред. канд. іст. наук, доц. Пошедіна О. І. К. : НУОУ, 2011.
5. Європейська інтеграція та міжнародна співпраця : посібник / за заг. ред. В. А. Мандрагелі, Л. А. Шереметьєвої ; В. А. Мандрагеля, Ю. В. Мельник, О. І. Пошедін [та ін.]. К. : НАДУ, 2016. 288 с.
6. Європейський Союз в міжнародних відносинах/ В. В. Копійка, М. А. Миронова, С. О. Маковський та ін. К: ВПЦ «Київський університет», 2021. 560 с.
7. Європейський Союз : посібник. Київ: «Представництво Європейського Союзу в Україні», 2018. 140 с.
8. Зовнішня політика України в умовах глобалізації. Анотована історична хроніка міжнародних відносин (1991-2003) / С. В. Віднянський [та ін.]; НАН України, Інститут історії України. К.: Генеза, 2004. 616 с.
9. Іваницька О. П. Зовнішня політика країн Західної Європи та Північної Америки у постбіполярний період (1990-і – 2000-і роки) : навч. посіб / О. П. Іваницька. К.:Видавничий Дім «Слово», 2012. 720 с.
10. Іваницька О. П. Історія міжнародних відносин (1918-1945 роки) : навч. посіб / О. П. Іваницька. К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. 632 с.
11. Іваницька О. П. Регіональні підсистеми міжнародних відносин : навч. посібник / О. П. Іваницька. Вінниця: ТВОРИ, 2018. 444 с.
12. Історія дипломатичних відносин у XX сторіччі / М. Й. Марущак. Вінниця : Нова Кн., 2008. 365 с.
13. Міжнародні інтеграційні процеси сучасності / А. С. Філіпенко, В. С. Будкін, М. А. Дудченко та ін. К.: Знання України, 2004. 304 с.
14. Ніпіаліді О. Регіон Великого Близького Сходу і Північної Африки у сучасній системі міжнародної безпеки // Економічний аналіз. 2021. Том 31. № 3. С. 33-42.
15. Овчаренко О. Історія європейської інтеграції : навч. посіб. / Овчаренко О., Сухушина О., Земзюліна Н. Черкаси: Вертикаль, 2021. 302 с.
16. Сидорук Т. Вступ до європейських студій : навч. посіб. / Т. Сидорук, В. Павлюк. Острого: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2020.
17. Шишкін І. Азійські країни АТР: державний лад, політичні системи, зовнішня політика : навч. посіб / І. Шишкін. Острого: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2018. 124 с.
18. Чорноморський регіон у світовій політиці: актори, чинники, сценарії майбутнього: монографія. Одеса: ОНУ, 2020. 176 с.

Допоміжна література

1. Америка і Європа у сучасних міжнародних трансформаціях. Монографія. / Макаренко Є. А., Погорська І. І., Рижков М. М. та ін. К.: Центр вільної преси, 2014. 472 с.
2. Бебик В. М. Сучасна глобалістика: провідні концепції і модерна практика / В. М. Бебик, С. О. Шергін, Л. О. Дегтерьова. К.: Університет «Україна», 2006. 208 с.
3. Бернадський Б. В. Міжнародні конфлікти: курс лекцій / Б. В. Бернадський. К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. 366 с.
4. Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи / З. Бжезінський. Львів: Лілея-НВ, 2000. 236 с.
5. Біла книга 2021. Оборонна політика України. Київ: Міністерство оборони України, 2022. 120 с.
6. Блій де Г. Географія: світи, регіони, концепти: Пер. з англ. / Г. де Блій, П. Муллер, О. Шаблій. К.: Либідь, 2004. 740 с.

7. Верменич Я. В. Історична регіоналістика в Україні / Я. В. Верменич // Український історичний журнал. 2001. № 6.
8. Володін П. В. Сучасні проблеми глобального світу / П. В. Володін // Гуманітарний вісник ЗДІА. 2010. № 40. С. 95-103.
9. Вонсович О. С. Недоліки системи євроатлантичної безпеки у ХХІ ст. / Вонсович О. С. // Стратегічне партнерство в зовнішній політиці США, ЄС та країн латиноамериканського регіону: збірник наукових праць К., 2016. С. 25-34.
10. Воронов І. О. Глобалізація і політика: реалії і перспективи соціальних трансформацій / І. О. Воронов. К.: Генеза, 2004. 287 с.
11. Глобальні трансформації. Політика, економіка, культура / Д. Гелд, Е. МакГрю, Д. Голдблатт, Дж. Перратон. К.: Фенікс, 2020. 584 с.
12. Глобалізація і сучасний міжнародний процес: монографія / за заг. ред. Б. Гуменюка і С. Шергіна. К.: Університет «Україна», 2009. 508 с.
13. Глобальна та національна безпека: підручник / за заг. ред. Г. П. Ситника. К.: НАДУ, 2016. 764 с.
14. Гнатюк М. М. Потенціал політичної суб'єктності Європейського Союзу в сучасній системі міжнародних відносин / М. М. Гнатюк. Житомир: Рута, 2019. 316 с.
15. Годлюк А. М. Специфіка партнерських відносин в Азійсько-Тихоокеанському регіоні: Росія, Китай, США / А. М. Годлюк // Стратегічне партнерство в зовнішній політиці США, ЄС та країн латиноамериканського регіону: збірник наукових праць К., 2016. С.134-143.
16. Городня Н. Д. АСЕАН: створення й етапи розвитку / Городня Н. Д. // Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка. Історія. 2010. Вип.102. С.7-10.
17. Гошовська В. А. Українська еліта у державотворчому процесі сучасної України / В. А. Гошовська. К.: НАДУ, 2013. 201 с.
18. Дужа І. А. Еволюція політики США в Азійсько-Тихоокеанському регіоні: монографія / Дужа І. А. Біла Церква: ДНВЗ «БНАУ», 2018. 198 с.
19. Д'ячков С. В. Історія середньовічного Сходу: підручник для студентів класичних університетів / С. В. Д'ячков. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. 448 с.
20. Журавльова Л. В. Політика Сполучених Штатів Америки щодо протидії незаконному обігу наркотиків у діалозі США – Латинська Америка (1980-ті – 1990-ті рр.) / Л. В. Журавльова // Zaporizhzhia Historical Review. 2021. Vol. 5(57). С. 208-218.
21. Зимогляд В. Я. Регіон у системі міжнародних відносин / В. Я. Зимогляд // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» 2014. № 4 (23).
22. Ігнат'єв П. М. Країнознавство. Країни Азії: навч. посіб. / П. М. Ігнат'єв. Чернівці: Книги ХХІ ст., 2006. 424 с.
23. Ігнат'єв П. М. Індія на шляху до лідерства в Південній Азії / П. М. Ігнат'єв. Чернівці: Книги – ХХІ, 2006. 504 с.
24. Історія європейської інтеграції: фази, результати, досягнення. Політичні виклики для ЄС: навч.-метод. посіб. / за заг. ред. В. А. Мандрагелі, Л. А. Шереметьєвої; уклад.: К. К. Баранцева, О. І. Пошедін, Л. А. Шереметьєва; пер. Л. А. Шереметьєвої. К.: НАДУ, 2016. 116 с.
25. Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку ХХ ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І.Плазова. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 139 с.
26. Історія міжнародних відносин: підруч. / І. В. Алексеєнко, А. Х. Маргулов, І. А. Єремєєва, М. В. Несправа. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020. 228 с.
27. Історія середніх віків: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. істор. спец. / Ліхтей І., Надтока Г.М., Король В.Ю.; за заг. ред. Г.М. Надтоки. К.: Київ. ун-т ім. Б.Грінченка, 2018. 800 с.

28. Історія сучасного світу : соціально-політична історія. XV - початку XXI століть : навч. посіб. / Ю. А. Горбань, Б. І. Білик, М. М. Карабанов [та ін.]; за ред. Ю. А. Горбаня. 4-те вид., переробл. і допов. К. : Знання, 2012. 438 с.
29. Копійка В. В. Європейський Союз: Історія і засади функціонування: Навч. посіб. 2-ге вид., виправ. і доп. / Копійка В. В., Шинкаренко Т. І. К., 2012. 759 с.
30. Корсунський С. Як побудувати відносини з країнами Азії / С. Корсунський. Харків: Vivat, 2021. 288 с.
31. Кузь О. М. «Європа регіонів» як ідентичний проект / О. М. Кузь // Політико-правова ментальність українського соціуму в умовах європейської інтеграції : монографія / [О. О. Безрук, В. С. Бліхар, Л. М. Герасіна та ін.] ; за ред. М. П. Требіна. Харків : Право, 2019. С. 149–165.
32. Культурно-цивілізаційний простір Європи і України: особливості становлення та сучасні тенденції розвитку: кол. монографія / керівник авторського колективу А.І Кудряченко // Інститут європейських досліджень НАН України. К. : Університет “Україна”, 2010. 405 с.
33. Лиман С. І., Парфіненко А. Ю. Нерівні клітини шахівниці: чому успіхи туризму в Хорватії можуть наблизити новий регіональний конфлікт / С. І. Лиман, А. Ю. Парфіненко // Стратегічні напрями зовнішньої політики Європейського Союзу: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (11 квітня 2019 року, м. Харків). Харків, 2019. С. 109-113.
34. Лиман С. І., Парфіненко А. Ю. Нормандські формати : відомий регіон як актор та символ у міжнародних відносинах Х – XXI ст. / С. І. Лиман, А. Ю. Парфіненко // Стратегічні напрями зовнішньої політики Європейського Союзу : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 16 квітня 2020 року). Х., 2020. С. 93-100.
35. Лиман С. І. Оборонний пакт AUKUS : інструмент безпеки чи крок до загострення конфліктів в Індो-Тихоокеанському регіоні // Міжнародні економічні відносини. Сталий розвиток України в умовах глобалізації та Європейської економічної інтеграції: проблеми, перспективи, ефективність. ФЕНІКС-2022: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (31 травня 2022 року, м. Харків). Х., 2022. С. 93-95.
36. Лиман С. Військово-політична співпраця Франції та Кіпру в 2017-2022 рр. й проблеми регіональної безпеки // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародні відносини: Україна і світ в умовах воєнних викликів. (30 червня 2022 року). Суми, 2022. С. 31-34.
37. Лиман С. І. Історія міжнародних відносин та дипломатії (довестфальська доба) : навчальний посібник / С. І. Лиман, А. Ю. Парфіненко. Суми : Університетська книга, 2024. 700 с.
38. Локальні війни та збройні конфлікти другої половини XX століття (Історикофілософський аспект): Монографія / О. І. Гуржій, С. П. Мосов, Макаров В. Д. та ін. К.: Знання України, 2006. 356 с.
39. Лускалова К. Є. Українсько-румунські відносини в контексті формування регіональної мережі союзництва України з сусідніми державами-членами євроатлантичної спільноти / К. Є. Лускалова // Стратегічне партнерство в зовнішній політиці США, ЄС та країн латиноамериканського регіону: збірник наукових праць К., 2016. С. 95-106.
40. Ляшенко Т. М. Регіональні організації та структури в Центральній Азії: співробітництво чи суперництво? / Т. М. Ляшенко // Історичні передумови становлення зовнішньополітичної орієнтації країн пострадянського простору: зб. наук. праць. К., 2020. С. 117–125.
41. Мальська М. Основи європейської інтеграції : підручник / М. Мальська, Н. Антонюк. К. : «Центр учбової літератури», 2017. 320 с.
42. Матвієнко В. М. Україна в міжнародних організаціях. Історія і сучасність : навч. посіб. / В. М. Матвієнко, А. П. Сапсай. Київ : ВПЦ “Київський університет”, 2014. 287 с.

43. Мельник В. Політична регіоналістика: предметне поле і теоретико-методологічні основи / В. Мельник, Л. Скочиляс // Вісник Львівського університету. Серія: філософські науки. 2002. Вип. 4.
44. Міжнародні організації : навч. посіб. / Ред. Ю. Г. Козак. К.: Центр навчальної літератури, 2009. 223 с.
45. Міжнародні організації : навч. посіб. /А. І. Мокій, Т. П. Яхно, І. Г. Бабець. К. : ЦУЛ, 2011. 280 с.
46. Міхейченко М. А. ПАР в сучасній системі міжнародних відносин в Південній Африці / М. А. Міхейченко // Philosophy and political science in the context of modern culture. 2019. Т. 11. № 2. С. 95-102.
47. Мішин О. Миротворча діяльність Африканського союзу / О. Мішин // Актуальні проблеми міжнародних відносин / Київ. нац. ун-т, Ін-т міжнар. відносин. Київ, 2011. Вип. 98, ч. 1. С. 3–5.
48. Мішин О. В. Особливості формування та функціонування безпекових механізмів Африканського Союзу / О. В. Мішин // Актуальні проблеми міжнародних відносин / Київ. нац. ун-т, Ін-т міжнар. відносин. Київ, 2011. Вип. 95, ч. 1. С. 13–17.
49. Новітні виклики у відносинах України та ЄС : монографія / Ю. В. Мельник, О. І. Пошедін, М. Є. Чулаєвська [та ін.] ; за заг. ред. Г. П. Ситника, Л. А. Шереметьєвої. Київ : НАДУ, 2016. 136 с.
50. Ороховська Л. А. Глобалізм та геополітика в добу глобалізації / Л. А. Ороховська // Проблеми системного підходу в економіці: збірник наукових праць. 2020. Випуск 1 (75). Ч. 1. С.19-24.
51. Регіональна політика в країнах Європи. Уроки для України / За ред. С. Максименка. К.: Логос, 2000. 72 с.
52. Регіональна політика: методологія, методи, практика / Відп. ред. М. І. Долішній. Л.: ІРД НАНУ, 2001. 720 с.
53. Рубель В. А. Історія Середньовічного Сходу / В. А. Рубель. К.: Либідь, 2002. 624 с.
54. Рудько С. Зовнішня політика країн Західної Європи в постбіполярний період: навчально-методичний посібник із курсу / С. Рудько. Острого: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2012. 412 с.
55. Сокур С. П. Лобістська діяльність у країнах та інституціях ЄС: монографія / С. П. Сокур; Київ. нац. унів. ім. Т. Г. Шевченка. Київ. 2020. 256 с.
56. Стігліц Дж. Глобалізація та її тягар / Дж. Стігліц. К.: Видавничий дім «КМ Академія», 2003. 362 с.
57. Стратегічні комунікації в міжнародних відносинах. Монографія / В. М. Бебик, С. І. Копійка, Є. А. Макаренко та ін. К.: Вадекс, 2019. 442 с.
58. Студенніков І. Регіоналістика і регіонознавство: проблеми методології та категоріального апарату / І. Студенніков // Регіональна історія України. 2007. №1. С. 67-78.
59. Ткаченко В. Україна: quo vadis – куди йдемо? / В. Ткаченко. К.: ЛОГОС УКРАЇНА, 2017. 422 с.
60. Транснаціональні корпорації / І. О. Давидова, К. Ю. Величко, О. І. Печенка. Харків : Форт, 2018. 175 с.
61. Філь Ю.С. Індуські вестернізовані еліти Північної Індії (1858–1921). К.: Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України, 2018. 220 с.
62. Чужиков В. І. Глобальна регіоналістика: історія та сучасна методологія [монографія]/ В. І. Чужиков. К.: КНЕУ, 2019. 272 с.
63. Чорногор Я. О. Вишеградська група: багатостороннє співробітництво та узгодження інтересів / Я. О. Чорногор // Стратегічне партнерство в зовнішній політиці США, ЄС та країн латиноамериканського регіону: збірник наукових праць К., 2016. С. 55-62.
64. Шамраєва В.М. Європейський Союз: історичні, правові та інституційні основи : підручник / В.М. Шамраєва. Х. : Вид-во ХАР РІ НАДУ «Магістр», 2014. 160 с.

65. Шергін С.О. Політичні системи та політичні еліти пострадянських держав за умов глобалізації / С.О. Шергін . Проблеми всесвітньої історії. 2018. № 2. С. 9-24.
66. Doroshko M. S., But S. A. China-India's conflict of interest in the region of South Asia // Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2020. Випуск 142. С. 4-14.
67. European economic integration: Tutorial / S.M. Kvasha, O.M. Faichuk, O.V. Faichuk. – K.: NULES of Ukraine, 2019. 270 p.
68. Keating M. Regions and Regionalism in Europe / M. Keating. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2004. 692 p.
69. Kennedy H. N. The Great Arab Conquests: How the Spread of Islam Changed the World We Live In. Philadelphia: Da Capo Press, 2008. 421 p.
70. Kennedy H. N. The Prophet and the Age of the Caliphates: The Islamic Near East from the 6th to the 11th Century (Second Edition). London ; New York : Routledge, 2015. 356 p.
71. Laursen F. Chapter 1. Regional Integration: Some Introductory Reflections // Comparative Regional Integration. Europe and Beyond / F. Laursen. Farnham: Ashgate Publishing Limited, 2010. 282 p.
72. Organized Crime in Europe: Conceptions and Realities // Policing: A Journal of Policy and Practice, 2(1), 2008. P. 7-17.
73. Phillips C., Axelrod A. Encyclopedia of Historical Treaties and Alliances. New York: Facts on File, 2005. 1071 p.
74. Policy-Making in the European Union, 8th ed./ H.Wallace, M.Pollack, A.Young, Oxford: Oxford University Press, 2021. 585 p.
75. Roett R., Paz G. Latin America and the Asian Giants. Evolving Ties with China and India. Washington, D.C.: Brookings Institution Press, 2016. 336 p.
76. Ritzer G., Dean P. Globalization: Conceptualization, Origins, and History. 2nd Edition. Oxford, 2019. 606 p.
77. Schultz M. Regionalization in a Globalizing World. A Comparative Perspective on Forms, Actors and Processes / M Schultz, F.,Soderbaum, J.Ojendal. L. N. Y.: Zed Books, 2001. P. 250-266.
78. Shcholokova H. V., Paleshko Y. S., Horozhankina N. A. Information and analytical activity in international regional and country studies // Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2021. Вип. 148. С. 18-26.
79. Slocum N. Identity and Regional Integration II Global Politics of Regionalism. Theory and Practice. Ed. by M. Farrell et. oth. / N. Slocum, L. Van Langqrihove. London.: Pluto Press, 2005. P. 137-154.
80. Steger M. B. Globalization : A Very Short Introduction / M. B. Steger. – 4th ed. Oxford, United Kingdom ; New York, USA : Oxford University Press, 2017. 148 p.
81. Stern P.C., Druckman D. (eds.). International Conflict Resolution after the Cold War. Washington, DC: National Academy Press, 2000. 626 p.
82. Vayrynen R. Regionalism: Old and New // R. Vayrynen / International Studies Review. 2003. Mar. Vol. 5. No. 1. P. 25-51.
83. Webel C., Galtung J. (Eds.). Handbook of Peace and Conflict Studies. N.Y.: Routledge, 2007. 406 p.
84. Winkler H. Zerpflcht der Westen? Über die gegenwartige Krise in Europa und Amerika. Munchen: Suhrkamp, 2017. 360 s.
85. Young T. Readings in the International Relations of Africa. Indiana. Indiana University Press: 2016. 384 p.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. ASEAN Foreign Ministers' Statement on The Situation in Ukraine. ASEAN. February 26, 2022. URL: <https://asean.org/wp-content/uploads/2022/02/ASEAN-FM-Statement-on-Ukraine-Crisis-26-Feb-Final.pdf>.
2. Беззуб І. Регіональна політика в Україні: сучасний стан та стратегія реформування [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.nbuvip.gov.ua/index.php?...id..>
3. Закон України «Про засади державної регіональної політики» від 5 лютого 2015 року URL: [https://www.if.gov.ua/.../ЗУ%20Держ_Рег_он_пол_т%20\[Режим%20совместимости\].pdf](https://www.if.gov.ua/.../ЗУ%20Держ_Рег_он_пол_т%20[Режим%20совместимости].pdf)
5. Про засади державної регіональної політики Закон України від 5 лют. 2015 р. № 156-VIII URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/156-19>.
6. Регіони України - Постійне представництво України при Раді Європи. URL: <https://coe.mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/info/regions>
7. Студенников І. Регіоналістика і регіонознавство: проблеми методології та категоріального апарату . URL: <http://history.org.ua/JournALL/regions/1/5.pdf>
8. Bailly S..The Region : A basic Concept for understanding local Areas and Global Systems // Cybergeog.-Article 42.- May 2007. URL: <http://www.cybergeog.eu/index333.html>
9. The British political class. URL: <https://www.economist.com/britain/2017/06/10/the-british-political-class-is-not-up-to-the-job>

11. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Автономія — форма самоврядування певної частини держави (населення), закріплена в загальнодержавній конституції.

Авторитаризм — один з типів недемократичної політичної влади однієї особи або групи осіб при збереженні деяких цивільних, економічних, духовних свобод для громадян.

Агресія — застосування сили першою якою-небудь державою проти територіальної цілісності або політичної незалежності іншої держави або народу (нації).

Анархізм — суспільно-політична течія, що прагне до необмеженої свободи особистості й заперечує необхідність державної політичної влади.

Анархо-синдикалізм — течія в робітничому русі, яка відкидає політичну боротьбу, вважає профспілки основною формою організації робітників та відстоює тактику загальних страйків та саботажів.

Анексія — один з видів агресії, насильницький акт приєднання державою частини або всієї території іншої держави.

Беззастережна капітуляція — припинення боротьби і здача однією з воюючих держав при повному розгромі її збройних сил.

Демографічний вибух – швидке зростання протягом невеликого часу чисельності населення окремої країни.

Геополітика — це наука про багатогранну політику держав та інших суб'єктів, спрямована на вивчення можливостей активного використання даностей геопростору в інтересах військово-політичної, культурно-

інформаційної, економічної та екологічної безпеки в межах відповідних полів взаємодії.

Геостратегія — політична наука, що визначає засоби і методи для досягнення геополітичної мети держави або групи держав-союзників — збереженні і збільшенні могутності держави або союзу держав, а в несприятливих умовах кризи — мінімалізації збитків та відновленні первісного докризового стану.

Геноцид — крайня форма дискримінації, цілеспрямовані дії, вчинені з метою знищити, повністю або частково етнічну, расову або релігійну групу або окремий народ.

Гонка озброєнь — форма політичного протистояння держав або військових блоків за перевагу в області збройних сил.

Диктатура — необмежена державна влада окремої особи чи суспільної верстви, яка спирається на силові методи правління, використовує цензуру, насильство та терор.

Диктатура пролетаріату — в марксизмі форма державної влади, яка встановлюється шляхом пролетарської революції.

Домініон — самоврядна колонія .

Декларація — офіційна заява або нормативний документ, призначений для повідомлення офіційних осіб.

Демілітаризація (роззброєння) — офіційно встановлена заборона тримати на окремій території збройні сили, ліквідація оборонної промисловості та військових укріплень.

Індустріалізація — процес техніко-економічного переходу від аграрного до індустріального суспільства, який супроводжується створенням великого машинного виробництва в усіх галузях господарства, урбанізацією, остаточним формування класів підприємців та найманих робітників;

Ідеологія — система концептуально оформлених політичних поглядів, уявлень, ідей, що відображають інтереси різних соціальних верств, партій, товариств та окремих людей.

Імперія — форма великого державно-політичного утворення, що складається з політичного центру (метрополії) та підпорядкованих центральній владі територій і народів. Значна частина цих територій може бути примусово включена до складу імперії і мати статус колоній.

Інвестиції — процес вкладення капіталу в економіку з метою придбання основних фондів, активів та отримання доходу.

Капітал — гроші, які вкладаються підприємцями в розвиток виробництва з метою отримання прибутку.

Колонія — територія або країна, що позбавлена політичної та економічної незалежності й знаходиться під владою іноземної держави — метрополії.

Консерватизм — сукупність громадсько-політичних, ідеологічних, культурних течій, що спираються на ідею традицій, збереження існуючих та усталених соціальних систем і норм, неприйняття революцій та радикальних реформ.

Лібералізм – громадсько-політична та ідеологічна течія, що проголошувала принципи громадянських, політичних і економічних свобод індивідууму, обстоювала вільне підприємництво, парламентський лад, послаблення різних форм державного і суспільного примусу щодо осіб, шлях мирних поступових реформ.

Марксизм – система філософських, економічних і громадсько-політичних поглядів. Його основоположники (К. Маркс, Ф. Енгельс) наполягали на тому, що капіталізм неминуче загине внаслідок загострення його внутрішніх суперечностей та зростання політичної активності пролетаріату.

Мілітаризм – державна ідеологія і політика постійного нарощування воєнної могутності держави, силового втручання в справи інших держав,

Монархія – форма державного правління, за якої главою держави повністю або частково є одна особа спадкоємного правителя.

Націоналізм — різноманітні ідеологічні течії і політичні рухи, які трактують націю як вищу форму суспільства.

Національно-визвольний рух – боротьба народів за національну, економічну і політичну незалежність.

Нацизм (національний соціалізм, або націонал-соціалізм) – політична ідеологія і політичний режим Німеччини у часи Третього рейху. Н. заснований на ідеї про зверхність «вищої» арійської раси над іншими, «неповноцінними» расами, необхідності завоювання нових територій та заселення їх німцями. Найжорстокіша насильницька форма державної влади.

Олігархія — одна з форм державного правління, за якої політична й економічна влада належить невеликій групі осіб.

Опозиція – політична партія, група, іноді верства населення, яка виступає проти правлячої влади і демонструє альтернативну політику.

Опортунізм – політика відмови від активних форм боротьби робітників проти промисловців, обмеження робітничого руху боротьбою за реформи.

Ревізіонізм – політика перегляду окремих ідеологічних доктрин.

Регіон – певна територіальна одиниця (район, область, зона), що вирізняється з-поміж інших таких же одиниць специфічними рисами (географічними, геологічними, етнографічними, економічними і т. ін.).

Реформізм – ідейно-політична течія, представники якої виступали за поступове перетворення суспільства шляхом мирних послідовних реформ.

Репарація — форма матеріальної відповідальності держави за шкоду, заподіяну іншим державам, які зазнали збройного нападу.

Революція (соціальна) – докорінний переворот у формі державного правління, суспільному житті, ідеології та виробничих відносинах.

Реформа – поступове перетворення у суспільно-політичному житті, ідеології, економічній сфері.

Сепаратний мир — мирний договір, укладений одним з учасників воюючого військово-політичного блоку без згоди союзників.

Соціалізм — ідеологія лівих політичних рухів, що декларують створення суспільства «соціальної справедливості»; назвасуспільно-економічного та політичного ладу в СРСР та в країнах-союзниках.

Суспільно-політичний рух – форма громадського об'єднання людей на певних ідейних засадах.

Тоталітаризм — один з типів недемократичної політичної влади, яка намагається встановити повний (тотальний) державний контроль над усіма сторонами життя суспільства.

Фашизм — радикальна націоналістична ідеологія, самоназва правого руху та форма правління в Італії з 1922 по 1943 рр. Для ф. характерні: тоталітаризм, жорстока цензура, культ особи, боротьба за панування над іншими державами.

Холодна війна — глобальне політичне, економічне та ідеологічне протистояння з другої половини 1940-х до 1991-го рр. між двома системами світу – соціалістичною (СРСР і його союзниками) та капіталістичною (США і їх союзниками).

Цензура – система державного контролю над засобами масової інформації.

Шовінізм – крайня форма націоналізму, представники якої наполягають на національній виключності та протиставляють інтересів своєї нації інтересам інших націй.

Електронне навчальне видання комбінованого використання
Можна використовувати в локальному та мережному режимі

Лиман Сергій Іванович
Парфіненко Анатолій Юрійович

МІЖНАРОДНО-ПОЛІТИЧНА РЕГІОНАЛІСТИКА

Методичні рекомендації до вивчення дисципліни (для здобувачів
другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 291
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
освітньої програми «Міжнародно-політична регіоналістика»)

В авторській редакції

Підписано до розміщення 18.06.2024. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 2,9. Обсяг 1,005 Мб. Зам. № 192/24.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.2009

Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна